

Az idén 25 éves Anyanyelvpolók Szövetsége egész estés gálaműsorral köszöntötte A Magyar Nyelv Napját a Pest-i Vigadóban. Táncokkal, népdalokkal, mesékkel utaztuk körbe a Kárpát-medence tájegységeit.

„Mézös beszéd”

AVigadó lenyűgöző nagytermében a színpad feletti kivetítőn láthatók voltak a Kárpát-medence nyelvjárási területei: dél-dunántúli, dél-alföldi, palóc, Tisza-Körös-vidéki, északkeleti, mezősegi, székely és moldvai. Ezek nem azonosak a néprajzi tájegységekkel, a magyar nyelvterület tánc kultúráját például nyugati, középső és keleti táncdialektusra osztják, ahogy három fő típusa (dunántúli, erdélyi és palóc) van a népviseletnek is, a népzeneben pedig hat tájegységet – dunántúli, északi, alföldi, erdélyi, gyimesi, moldvai – különböztetünk meg.

Az Anyanyelvpolók Szövetsége és a Magyar Művészeti Akadémia közös szervezésében létrejött „Mézös beszéd” című gálaesten szemet és fület gyönyörködtető példáit láthattuk és hallhattuk valamennyi népviselet-, nyelvjárás- és tánc típusnak. A kivetített térkép északi régiójáról indulva, keleti irányba haladva járhattuk körbe a fellépő művészekkel – néptáncosokkal, zenészekkel, mesemondókkal és énekesekkel – a Kárpát-medence földrajzi határait, amelyek sosem éles válaszvonalak: az egyes műsorszámokban is szép példáit láthattuk a népi kultúra folyókat, dombokat, hegyeket átszelő hatásainak.

Hiszen „nem a föld, nem a folyók tartják össze a nemzetet, hanem a nyelv” – idézte Kisfaludy Károlyt köszöntőjében Juhász Judit, az Anyanyelvpolók Szövetségének elnöke. Az elnöknő nemcsak a nagy elődök fáradozásaiért mondott köszönetet, hanem a mai szolgáltatóknak is. Mindazoknak, akik féltik és szeretik nyelvünket, a kétkezi munkát végző emberektől a pedagógusokig, a nyelvapolást hivatásos szinten végzőkig. Juhász Judit köszöneteiben külön kiemelte a széphalmi Magyar Nyelv Múzeumát és a győri Kazinczy Gimnázium anyanyelvi vetélkedőjének résztvevőit. Az elnök az összetartozást hangsúlyozta mint az Anyanyelvpolók Szövetsége

létrejöttének, küldetésének lényegét, és a gálaestét is, amely azt szolgálja, hogy felmutassunk valamit az anyanyelvünk használata által kapott múlthatatlan haszonból. Búcsúzóul Andrásfalvy Bertalan néprajzkutatót idézte az elnöknő: „Szóalj meg, és én megbecsülöm abból, hogy mennyire becsülöd meg a másik embert”.

Dr. Hoppál Péter kultúráért felelős államtitkár fejet hajtott a 25 éves Anyanyelvápolók Szövetsége előtt. „A nyelv identitásunk leg-erősebb fundamentuma” – fogalmazott. Napjaink változásai nem kerülnek el a nyelvjárásokat sem, egyre fogynak a tájszók, egyre több a köznyelvi elem. Pedig a tájnyelvben rejlő értékek mindannyiunkat gazdagítanak. A magyar nyelvjáráskutatás legnagyobb vállalkozása a Magyar Nemzeti Nyelv Atlasza, melyhez Lőrincze Lajos és Imre Samu az utolsó pillanatban elvégezték a Kárpát-medencei gyűjtéseket. Ám sok területen az utolsó órában vagyunk, hogy megment-sük nyelvi emlékeinket. Zárásképp Hoppál Péter egy anekdotát idézett Lőrincze Lajosról, aki egyszer egy bukovinai parasztemberrel találkozott, s a paraszt arról faggatta, járt-e már Erdélyben s Moldvában? Amikor a nyelvész igennel felelt, a parasztember csak annyit mondott: „Az szép. Mert a szép tájak és az emberek megismerésétől megnő az ember szíve”.

A köszöntők elhangoztával ismét a műsorszámoké lett a színpad, amelyet a nyitóképben előadott Galga-menti táncokkal már „felforrósított” a Cédrus Táncgyűttes. A fűből nőtt nyáj című mesét Csank Máttyás adta elő Rimaszombatról. Az ötödik osztályos tanuló a Tompa Mihály Alapiskolába jár, és igazi élvezet volt hallgatni „mézös” nyelvű, felvidéki meséjét, amelyben egy juhászt maga Szent Péter és Jézus Krisztus látogat meg, kárpótolva őt a finác által elszedett juhaiért.

A Felvidékről Kárpátaljára haladtunk tovább: az ungvári Krón Melinda három nagydobronyi népdalt énekelt el. Nagydobrony magyarok lakta falu Kárpátalja nyugati részén. Melinda a Kijevi Szlavisztikai Egyetem ungvári kirendeltségének magyar szakos tanára, az általa megszólaltatott tájnyelvre a sajtáságos szóválasztási módszerek, a szóvégi hangok egyvedivé változtatása jellemző.

Szatmár és Bereg vidékéről Viski táncok címmel férfi és páros táncokat láthattunk a Cédrus Táncgyűttes lendületes, láb- és szívdobogató előadásában.

Az ungvári Marcsák Gergelytől, aki a helyi Dayka Gábor Középfelsőiskola szervező tanára, egy humoros ungi tájnyelvi mese hangzott el: hogyan jár túl házsártos felesége eszén egy parasztember, aki érti az állatok beszédét. A huszonnégy éves Gergely Kincsehomokon lakik, és igazán ízesen beszéli az Ung-vidéki nyelvjárást, amelyet a szellemes mese még hangulatosabbá varázsolt, sok derűs percet szerezve hallgatóságának.

Kárpátalja után Erdélybe megérkezvén Pernes Aliztól hallgathattunk szilágysági népdalokat. A kolozsvári zenelíceum tizenegyedikes diákja Szilágysomlyón lakik, iskolájában magyar népdaléneklést tanul. Az esten a Szilágysági gyerek vagyok, a Bádogozzák a krasznai templomot, a Széna van az ólban és a Jaj, de magas a rutafa című népdalokat adta elő.

A táncosok erőteljes csárdással vették birtokba a színpadot a Felcsiki táncok című összeállításban, majd az ördöngösfüzesi Hideg Anna győzte meg a hallgatóságot, hogy a népdaléneklés nemcsak fiataloknak való. A Népművészet Mestere díjjal kitüntetett hetvenhat éves mesemondó háziasszony hangja vetekeedett a legifjabb előadókéval is, a buja szerelmet megéneklő népdalok pedig sok humort csempésztek a produkciójába.

A gálaest első része kalotaszegi táncokkal zárult – a táncosok legényest és szaporát jártak. Keményen csattogtak a csizmák, pengtek a sarkantyúk, és a tánclépések ütemére búcsúztunk az erdélyi tájegységektől, hogy a szünet után Moldvába érkezünk meg.

A gálaest második részének nyitóképe a középkort idéző, az Ómagyar Mária-siralom nyelvét a tánc mozdulatai által megszólaltató Moldvai táncok voltak, melyben övest, serény magyarost, gergelytáncot és kettőst jártak a művészek.

A vajdasági tájegység bemutatása során először Égető Emese énekelt a közönségnek szülőfalujából, Bácsgyulafalváról való népdalokat. Emese a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem elvégzése óta népi énekesként, oktatóként tevékenykedik. A Vajdaság kis falujából indulva párhuzamosan kezdett klasszikus és népi énekléssel foglalkozni, több hangszert is kipróbált, de végül a népi éneklés mellett horgonyozott le.

Az énekek után gyönyörű látványt nyújtó, hófehér ruhás lánytáncosok vették birtokba a színpadot, akiktől a Tavasz című szlavóniai karikázó változatait láthattuk egy feledhetetlen előadásban.

A repülő fehér szoknyák és szállodosó, hószerű kendők után újra a mese nyelvén szólt a táj: Toldi István, Mesefa-díjas kupuszinai-bácskertesesi mesemondó ült le kis faszékére, hogy elmondhassa tanulságos történetét, amiből mindenki okulhatott a maga kedve szerint. Egy fekélyekkel teli fiatalember, akit külseje koldulásra kényszerít, mert sehol nem kap munkát, egyszercsak találkozik egy öregemberrel, akinek segítséget nyújt, majd a legény azt veszi észre: elmúltak a fekélyei. Hogy a Jóisten volt-e, aki meggyógyította, vagy sem, azt mindenki eldönthette a mese végén. Kupuszina a legdélebbi palóc település, István számos díj, így a Vajdasági Mesefa, a Palócország Örökös Mesemondója, a Népművészet Mestere és a Magyar Kultúra Lovagja kitüntetés tulajdonosa.

A táncok, mesék, dalok nyelvén szárnyaló utazást a Muravidéken fejeztük be – a tájegységet bemutató nyitótáncot fáradhatatlan legények adták elő a Kosztpénz elfogyott című produkciójuk során.

A lendületes ugrós után a lendvai Kolosa Tánja énekelt három muravidéki népdalt. Tánja a Magyar Nemzeti Művelődési Intézet művelődésszervezőjeként dolgozik, és az elmúlt tíz évben kezdte el komolyabban képezni hangját, bár már kislánykora óta énekel. A népdalok mellett klasszikus- és kórusénekléssel is foglalkozik. A népdaloknak köszönhetően már többször képviselte szűkebb és tágabb hazáját Magyarország- és Szlovénia-szerte.

A muravidéki népdalok után a két műsorvezető, Török Anamária és Bordi András Kazinczy-díjas rádióbemondók megköszönték az előadók közreműködését és a közönség figyelmét, majd átadták a színpadot a záróképhez: a Cédrus Táncegyüttes valamennyi művésze részvételével táncos regölést láthattunk. A Csodaszarvas legendát és Szent István király alakját felelevenítő klasszikus regölőszöveg mellett a művészek szemet gyönyörködtető botos és páros táncjelenetekben varázsolták élővé a hagyományos népi télköszöntőt.